

Dygnet då klimatkrisen flyttade in i min kropp

Stina Powell.

Stina Powell är forskare i miljökommunikation. Hon har under 14 år arbetat för en mer hållbar värld. Men det är skillnad på att förstå och verkligen förstå. En nyårshelg i den värst drabbade delen av Australien, i en liten stad i östra New South Wales, kom att förändra allt.

Jag vaknar klockan 04.00 av att det spöregnar på tältduken. Det jag tror är regn är aska från skogsbränderna. Jag kliver upp och går ut på stranden utanför huset där barnen sover, och där jag och min man har slagit upp ett tält. Det är fortfarande mörkt ute, men över trädtopparna är det alldeles rött. Inte av att solen är på väg upp, utan av elden.

Jag har forskat och undervisat i ämnet miljökommunikation i 14 år. Inom miljökommunikation försöker vi utveckla sätt att förstå men också förändra sätten vi lever på mot mer hållbara livsstilar. På landsbygden, i städerna, i Sverige, och runt om i världen. När jag började på universitetet så talade vi om klimatförändringarna som något som snart skulle komma. De senaste åren talar vi inte längre om klimatförändringarna som något som vi måste

förbereda oss för, utan som något som vi lever mitt i. Jag har förstätt det, och har också använt mig av det sättet att beskriva världen, både i min forskning och när jag undervisar.

Trots att det här har varit det jag arbetat med i många år, så kan jag ärligt säga att det nog ändå har varit något som jag inte "haft i kroppen", så att säga. Det har varit något som jag rationellt och logiskt förstätt, men samtidigt något som känts för abstrakt att verkligen förstå. Min nyårshelg i den värst skogsbrandsdrabbade delen av Australien, i en liten stad i östra New South Wales, Batemans Bay, förändrade det i grunden.

VI ÄR SEX PERSONER i en liten stuga som vi lånat av goda vänner till familjen. Vi får inte riktigt plats i huset allesammans, eftersom

Det är fortfarande mörkt ute, men över trädtopparna är det alldeles rött. Inte av att solen är på väg upp, utan av elden.

tanken var att tre av ungdomarna skulle åka norrut dagen före nyårsafton för att fira 2020 i Sydney med att se fyrverkerierna där. Stugan vi bor i ligger bara meter från en lång sandstrand. Runt oss tomar höga eukalyptusträd upp sig. Gräsmattan är snustorr, när vi körde hit från Canberra genom de vanligtvis så böljande gröna jordbruksmarkerna var de bruna. Torra. Dammiga.

På nyårsaftonsmorgon lyssnar vi på nyheterna om bränderna oavbrutet, och vi får information om var en ny brand blossat upp, vilka områden som ska evakuera, var det är för sent att lämna, och där man i stället ska söka skydd när elden närmar sig. De uppmanar oss alla att inte lämna området om vi inte har full tank i bilen, risken att få stopp och fastna i en brand på vägen är alltför stor. Vi informeras om vilka vägar som stängs, vilka som är öppna. Detta ändras hela tiden.

Vi står inför ett val där på nyårsaftons morgon. Vi har inte mat så att det räcker om vi blir fast här. Det finns en väg in och en väg ut varifrån vi bor. Stängs vägen så kan vi bli kvar länge. Röken är tjock, gul och liksom oljig och vi har inga munskydd. Oron för vad röken kan göra för barnens lungor skrämmer oss. Vi har inte tillräckligt med bensin i bilen om vi ges möjlighet att åka härifrån.

Det röda som syns över vattnet är bränderna. "Här väntar vi mest på att elden ska nå udden där ute, och komma till oss."

En selfie med munskydd. Gul tröja. Gul luft.

Vi bestämmer oss för att chansa och åka in till stan som ligger 15 kilometer bort. Klockan är 05.30 och vi åker, bara jag och min man. När vi kommer ut på stora vägen så stannar vi och tankar, när vi tankat klart kommer en av de som arbetar på bensinstationen och hänger upp en orange kapp på pumpen. Bensinen är slut. Vi åker vidare och handlar mat som klarar sig utan kylskåp. Vi köper ett 50-pack munskydd och en gasplatta. Vi glömmer batterier till ficklamporna och radion och vi glömmer att köpa ljus.

Det är ett konstigt lugn över hela stan, väldigt få människor är ute, folk vi ser köper vattenslangar och munskydd. Det är nyårsafton 2019 och affären som vi handlat i kommer att brinna ner om några timmar.

NÄR VI KOMMER TILLBAKA har vi fortfarande elektricitet och telefonerna fungerar så vi kan kommunicera med svärmor, svägerska och hennes yngsta dotter som bor 20 kilometer bort. De är beredda på att evakuera. Men, de vet inte ännu. De följer också radions utsändningar. Lite senare på dagen evakueras de till en park vid Moruyafloden. Dit kommer människor med sina tillhörigheter, men också med sina hundar, hästar och fåglar.

Där vi befinner oss är det 40 grader varmt och blåser storm. Det är som att stå i en stark

Vi står inför ett val där på nyårsaftons morgon. Vi har inte mat så att det räcker om vi blir fast här.

hårblås. Vi ser ut över den lilla bukten, kolsvarta brandmoln närmar sig. Vi står i vattnet. Vi har packat plånböcker och pass i en liten väska som är vattentät och som vi kan ha på huvudet om vi måste simma ut när elden kommer. Stora militärhelikoptrar hovrar och vattenbombar bränderna. Boeingplan flyger över oss med vatten. Vi ser blåljus hela tiden, men vi hör inte så mycket annat än vinden som liksom ryter.

SÅ GÅR ELEN, OCH INTERNET och telefon slutar fungera. Apparna som gett oss information om utvecklingen av bränderna och om vilka vägar som är öppna och stängda funkar inte längre. Vi har tappat kontakten med omvärlden. Folk börjar komma ner till vår strand. Med barn, djur och bilar med stora släp fyllda med tillhörigheter. Folk har lämnat sina hus. En bil kommer och en ung mamma kommer ut med en liten flicka på höften. Flickan gråter och gråter. Jag går fram, mamman säger: "Vårt hus har brunnit ned. Vårt hus har brunnit ned." På släpet bakom hennes bil har de lite möbler och väskor, och en sådan där katt som inte har någon päls och en anka. De sitter helt stilla. Mamman tröstar flickan och säger att det bara är huset som är borta, alla är välbehållna och mormor och morfar kommer att hjälpa dem med ett nytt hus. Jag vill bjuda på det jag har, ►

munskydd, chips, müslibars. De vill inget ha, utan åker vidare.

VI FORTSÄTTER ATT VÄNTA. Informationen är bristfällig eftersom det enda sättet vi kan lyssna på radion är genom att ha bilen igång. Vi badar lite, i väntan på vad som kanske ska ske. Det känns absurt men svalkar lite. Vi kokar te på gasspisen och säger till varandra att vilken tur att vi köpte en sådan! Den är bra att ha när krisen kommer. Jag säger till bamen att vi måste spara på maten: Ta inte mat i onödan, men drick gärna upp mjölken som annars kommer att summa.

Så får vi höra att det kommit ett sms från räddningstjänsten: "Det är för sent att lämna, sök skydd när elden kommer." Vi tittar ut över skogen, och bukten och ser att ja, det är troligt att det snart är dags att simma ut. Vi väntar på det väderfenomen som i Australien kallas "southerly change". En typ av väderförändring som kommer väldigt plötsligt, med ändrade och ännu starkare vindar och dramatiska temperaturförändringar. Det här är vad vi blivit varnade för. Elden kan slita sig och plötsligt börja blåsa åt ett helt annat håll. Några av oss står i vattnet när temperaturen inom en halv minut sjunker från 40 grader till 25 och vinden

tilltar ännu mer. Vi går upp ur vattnet. Försöker se var vinden tar elden. Är det nu det sker? Men, nej, vi har tur. Den drar sig lite mer ifrån oss, än emot oss. Vi klarar oss.

Vi går in. Röken har dragit in över oss rejält nu. Det går inte att vara utomhus längre. Ögonen tåras, halsen svider. Lite senare meddelar man på radion att vi nu ska hålla oss uppmärksamma på "embers", gnistor som kommer med vinden och som kan starta nya bränder. Vi har fyllt takrännorna med vatten, och stängt igen dem med blöta handdukar. Vi har släpat sjövattnen i alla hinkar och kärl vi har hittat och ställt runt huset. Vi firar nyårsafton hos en dam som bor två hus nedanför oss, som vi aldrig träffat förr. Hon blev också strandsatt. Vi kokar pasta och äter pesto och dricker lite vin och bamen dricker ginger beer. Vi lägger oss vid klockan 21 för det är kolmörkt och inte så särskilt festligt alls. Vi turas om att hålla vakt. Och vi sover med munskydden på. I Sydney har man bestämt att inte ställa in fyrverkerierna. Anledningen är att de vill skänka lite glädje till de som är fast i skogsbränderna. Lite ljus i mörkret liksom. Men, man har nog glömt att vi inte kan se dem. Varken i verkligheten eller på tv. Vi har ju ingen elektricitet.

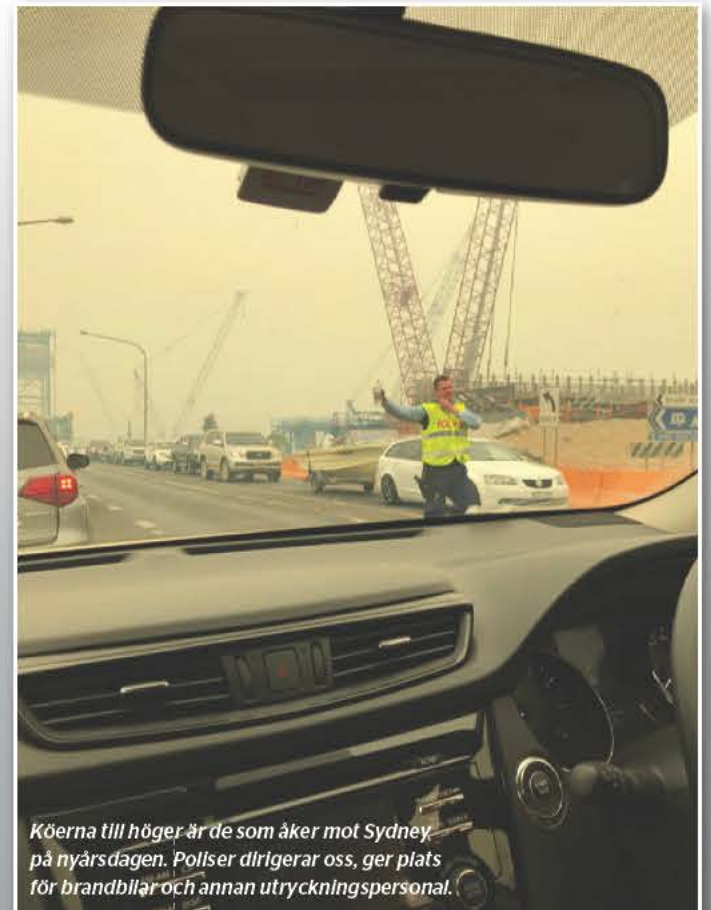
Det är nyårsafton 2019 och affären som vi handlat i kommer att brinna ner om några timmar.

På nyårsdagen bestämmer vi oss för att vi måste försöka åka. Det är lättare sagt än gjort, vi kan inte kontakta vår familj på andra sidan stan. Vägarna stängs och öppnas allteftersom nya bränder blossar upp. Vi packar ihop och chansar på att åka mot vår familj, som bor söderut. Vi möter kilometerlånga köer av bilar som försöker ta sig norröver, mot Sydney. Vi ska också försöka, bara vi hittar rätt på de andra. Vår yngsta son får syn på farmor i en bil i de norrgående köerna, vi stannar lite längre fram, jag tar av mig mina sandaler och springer längs bilköerna. Vi får stopp på dem, de vänder och vi kan organisera oss och tillsammans påbörjar vi resan norrut.

Det tar ungefär 4,5 timmar att i vanliga fall köra sträckan mellan Batemans Bay och Sydney. Den här gången tar det 20 timmar. Vi kryper fram längs Princes Highway tillsammans med alla andra som också vill lämna, när vägen stängs sover vi sittandes i bilen i några timmar till dess att den öppnar igen tidigt, tidigt på morgonen. En elledning faller över vägen och vi blir sittande i timmar igen. Röken är så tjock utanför bilrutan att vi knappt ser ut. Vi kan inte veva ner rutorna och inte heller ha fläkten på. När vi väl kan åka vidare är landskapet svart

"Neil, Stina, Scott, Martin, Joel och Viktor." På stranden utanför vårt lilla hus på nyårsaftons eftermiddag. Inget filter, det var så här gult."

Köerna till höger är de som åker mot Sydney på nyårsdagen. Poliserna dirigerar oss, ger plats för brandbilar och annan utryckningspersonal.

Tidig nyårsaftonsmorgon i Batemans Bay: Vi är på jakt efter en gasplatta och munskydd."

och glöder, vi möter brandbilar med sirener på. Köerna till varje bensinstation vi ser är långa. Vi når Sydney klockan 10 på förmiddagen. Smutsiga, snoriga, trötta, lättade.

JAG HAR VARIT I AUSTRALIEN många gånger, jag har halva min familj där. Den här gången fick jag för första gången uppleva ett delat land. Jag har hört alla klimatförnekarens argument: "Vem är det egentligen som står bakom Greta? Hon kan ju inte själv komma på att säga allt det där, förresten är jag så trött på att se henne", "Det har alltid brunnit i Australien, det är ingen skillnad nu, jag minns när jag var bam...", "Det är en konspiration, de forskare som verkligen kan något om detta med klimatet tystas", "Eldarna är bara pyromanernas verk, eller kanske klimataktivisternas!" Men, jag har också hört de som är ursinniga och panikslagna över okunskapen och oviljan att förändra sättet vi lever på. De som menar att kolet måste sluta produceras, att Australien måste ta sitt ansvar som ett av världens rikaste och mest välmående länder. Mitt i alltsammans ska en ny, jättelik kolgruva öppnas av en av Australiens rikaste män.

Sedan vi kom hem för en vecka sedan har jag köpt en vev- och solcellsradio och en fick-

lampa. Jag har också köpt vattenreningstabletter och sett till att det finns gasol till campingköket. Men, jag har också in i själen skakats om och börjat fundera på vilken forskningens roll är i samhället. Min forskning är inte längre något jag har en rationell distans till, något "intressant" som jag kan kritiskt granska och fundera kring på min kammare. Den har blivit på liv och död. Den handlar om att få till en förändring.

INOM MITT ÄMNE miljökommunikation så arbetar vi mycket med att utveckla demokratiska stymingssätt, om att vi människor inte, bara för att vi vet att vi borde förändra vårt sätt att leva (sopsortera, flyga mindre, köra mindre bil, äta mindre kött), också gör det, om vikten av att människor själva känner sig hörda och respekterade. Det är fint och bra och nödvändigt att kunna mycket om detta, och att utveckla det. Men, just nu är jag beredd att lägga till några saker.

- Jag undrar över hur mycket tid vi egentligen har för de demokratiska processer som vi förordar? Hinner vi verkligen? Om inte, vad är alternativen?

- Jag undrar var alla modiga, osjälviska

Så får vi höra att det kommit ett sms från räddningstjänsten: Det är får sent att lämna, sök skydd när elden kommer.

beslutsfattare, politiker, industriledare och företag, akademiker och andra, är, som ser bortom sin egen karriär, och vågar riskera den för något större? Som vågar tänka nytt och kanske på tvärsen mot det vedertagna. Som vågar ta de riktigt obekväma besluten för att vi ska komma på rätt köl. Det måste finnas många, många fler än de vi är vana att se, och vår och er tid är nu.

- Jag menar att vi forskare måste bli mycket bättre på att vara en aktiv del i samhällets förändringsprocesser. Vi kan inte sitta på våra bakar och oro oss för publikationslistor och meriteringar när världen brinner.

NÄSTA VECKA HAR Vårt stora Mistraprogram i miljökommunikation sin kick-off under två dagar i Uppsala. Där ska vi tillsammans med aktörer från hela samhället (politik, industri, myndigheter, enskilda organisationer, akademi) jobba tillsammans för ett hållbart samhälle. Det är ett gyllene tillfälle att skapa förändring. Men vi har inte all tid i världen. Vi måste snabba på.

STINA POWELL

Forskare i miljökommunikation på Sveriges lantbruksuniversitet (SLU)

Nyårsdagens morgon, på väg för att leta rätt på de andra i familjen. "Så här ser det ut mest hela vägen, och vi kör förbi många nerbrunna hus."

En liten frist från röken.

